

N:o 7.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1898, kl. 1 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om beredande af ålderdomsunderstöd åt i kommuners tjänst anställda barnmorskor.

Till utskottets handläggning har hänvisats en inom Första Kammarén af herr *Nyström, Carl*, väckt motion, n:o 36, i hvilken föreslås: »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga under förnyad ompröfning, på hvilket sätt ålderdomsunderstöd lämpligen må kunna beredas de i kommuners tjänst anställda barnmorskor, och till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill undersökningen kan gifva anledning.»

Till stöd för detta sitt förslag har motionären hufvudsakligen anfört följande:

Genom skrifvelse af den 5 maj 1888 hade Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor, jemte förslag till de bidrag från staten, som derfor kunde anses behöfliga. Med anledning deraf hade Kongl. Maj:t år 1895 för Riksdagen framlagt ett förslag till inrättande af en ålderdomsunderstödsanstalt för barnmorskecorpsen. Detta förslag hade visserligen icke vunnit Riksdagens godkännande, men dock antagits af Första Kammarén, och äfven i Andra Kammarén samlat en aktningssjudande minoritet, hvilken genom omflyttning af endast ett obetydligt antal röster skulle hafva förvandlats till majoritet. Uppmuntrad häraf hade enskild motionär vid 1896 års riksdag upptagit det kongl. förslaget med vissa ändringar, som förmodades göra detsamma mera

antagligt för Riksdagen; dock hade hans motion af båda kamrarne blifvit afslagen.

Härmed borde emellertid icke frågan om understöd åt barnmorskecorpsen få anses fallen, enär sakens utgång egentligen blott utvisade, att intet förslag ännu framkommit, som kunnat vinna Riksdagens bifall. För giltigheten af denna uppfattning talade först och främst tvenne omständigheter, nemligen: *dels* de tungt vägande skäl, genom hvilka Riksdagen i den ofvan omtalade skrifvelsen styrkt behöfligheten af ett sådant understöd som det här ifrågasvarande, *dels* den omständigheten, att barnmorskornas pensionsfråga under den sista tiden inom Riksdagen omfattats med stora sympatier. Såsom exempel i sistnämnda hänseende ville motionären erinra om ett yttrande af det utskott, som vid förra riksdagen hade att behandla ett förslag om statsbidrag till barnmorskors aflöning.

Till fullständigande af den af motionären lemnade historik öfver denna frågas behandling vill utskottet meddela följande:

Vid 1885 års riksdag väcktes inom Andra Kammarne af herr E. W. Wretlind en motion (n:o 46), som gick derpå ut, att församlingarne i riket skulle åläggas att, i mån af omfång och folkmängd, anställa nödigt antal examinerade barnmorskor med en bestämd minimilön, och med rätt för mer än vanligt genom skatter betungade församlingar att hos regeringen söka bidrag af statsmedel till den fastställda minimilönen. Det tillfälliga utskott, till hvilket denna motion remitterades, afstyrkte motionen, och utskottets hemställan bifölls af kammarne.

Vid 1887 års januari-riksdag återupptog herr Wretlind frågan genom en ny motion inom Andra Kammarne (n:o 29), hvori han föreslog Riksdagen att besluta, att staten skulle bidraga med hälften af aflöningen till de i landsförsamlingarnes tjänst anställda barnmorskorna, derest denna aflöning icke understege 200 och icke öfverstege 400 kronor förutom vanliga naturaförmåner. Denna motion, såsom rörande en ren anslagsfråga, hänvisades till statsutskottet, men blef till följd af riksdagens upplösning aldrig behandlad.

Vid 1888 års riksdag väckte herr Wretlind inom Andra Kammarne en ny motion (n:o 90) i samma riktning, dock sålunda modifierad, att staten skulle bidraga med en fjerdedel af aflöningen till barnmorskorna i de församlingar, som derom gjorde ansökan, detta under vilkor, att vederbörande landsting förut förklarar sig vilja bidraga med en fjerdedel af samma lön och att den för barnmorskan fastställda lönen icke understege 300 kronor förutom vanliga naturaförmåner. Denna motion remitterades till statsutskottet.

Vid samma riksdag väcktes inom Första Kammaren af herr W. Falk en motion (n:o 48), hvori han föreslog, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om utarbetande af förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor och derjemte förslag till de bidrag från staten, som härför kunde anses erforderliga. Denna motion, hänvisad till Första Kammarens andra tillfälliga utskott, blef af detsamma i afgifvet utlåtande (n:o 3) tillstyrkt. Utskottets hemställan godkändes af Första Kammaren, och sedan Andra Kammarens första tillfälliga utskott i afgifvet utlåtande (n:o 23) tillstyrkt förslaget, godkändes detta äfven af Andra Kammaren, i enlighet hvarmed Riksdagens ofvanberörda skrifvelse af den 5 maj 1888 kom till stånd. Derefter vardt herr Wretlinds motion af statsutskottet afstyrkt under hänvisning bland annat till Riksdagens redan fattade beslut. Statsutskottets hemställan godkändes af båda kamrarne.

I den nyss nämnda skrifvelsen till Kongl. Maj:t yttrar Riksdagen bland annat: »Då Eders Kongl. Maj:t för mera än trettio år sedan låtit utfärda reglemente för barnmorskor, har redan derigenom blifvit erkänt, att ett ändamålsenligt ordnande af barnmorskeväsendet är en angelägenhet, som åligger staten. I nämnda reglemente ställas med rätta stora fordringar på utöfvarne af berörda yrke, men för att kunna begära ett fullt tillfredsställande uppfyllande af de med barnmorsketjensten förenade pligter och ej afskräcka för yrket lämpliga qvinnor att egna sig deråt, är det nödigt att sörja därför, att barnmorskorna blifva bättre tillgodosedda i ekonomiskt hänseende och ej behöfva motse att tillbringa sin ålderdom i nöd. Ett ingripande från statens sida är härvid af desto större vigt, som barnmorskorna i allmänhet ej kunna, utan att det goda ändamålet med ett väl ordnadt barnmorskeväsen till en del går förloradt, fortsätta sitt kall alltför långt in i ålderdomen.»

På grund af 1888 års riksdagsskrifvelse och efter en sorgfällig utredning samt åtskilliga myndigheters hörande framlade Kongl. Maj:t för 1895 års Riksdag (i proposition n:o 5) förslag till en allmän pensionsinrättning för barnmorskor. Till detta förslag stälde sig statsutskottet helt och hållet afvisande. I motsats till den af 1888 års Riksdag godkända princip förklarade statsutskottet: »Den omständighet, att ifrågavarande yrkesutöfvare hvarken äro af staten anställda eller till större eller mindre del aflönade, anser utskottet innebära tillräckligt skäl för att staten icke bör medverka till deras ålderdomsförsörjning.» Utskottet höll dessutom före, att beredandet af sådan försörjning åt de af kommunerna anställda barnmorskorna vore en angelägenhet, som helt och hållet borde öfverlemnas åt kommunernas egen sjelfstyrelse, och att, hvad anginge de enskildt praktiserande barnmorskorna, det måste åligga dem sjelfva att genom besparingar under sin krafts och helsas dagar bereda sig

medel till sin ålderdomsförsörjning. Det kongl. förslaget godkändes af Första kammaren (med 55 röster emot 46), men förkastades af Andra kammaren (med 110 röster mot 88).

Vid 1896 års riksdag upptogs frågan å nyo, nemligen af enskild motionär, herr Curt Wallis, som i en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 190) hemställde, att Riksdagen skulle dels för sin del antaga ett af honom i anslutning till föregående års kongl. proposition utarbetadt förslag till pensionsinrättning för barnmorskor i kommuners tjenst, dels i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag, åsyftande att utan väsentligt betungande af statsverket jemväl enskildt praktiserande barnmorskor skulle erhålla del af berörda förmåner. På statsutskottets hemställan afslogs motionen af Riksdagen, i Första Kammaren utan diskussion, i Andra Kammaren efter ett anförande af motionären.

Vid 1897 års Riksdag väckte herr L. J. Jansson i Djursätra inom Andra Kammaren (i motion n:o 149) förslag om »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, till hvilket belopp och under hvilka vilkor statsbidrag till inom kommuner anställda examinerade barnmorskors aflöning må kunna beviljas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, till hvilket denna utredning kan föranleda». Här är alltså fråga icke om barnmorskors pensionering, utan om tillägg i vissa fall af statsbidrag till deras lön. Motionen hänvisades till Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskott, hvars majoritet i afgifvet utlåtande (n:o 3) afstyrkte densamma. Andra Kammaren biföll utskottets hemställan med 94 röster mot 74, som afgåfvos för en betänkandet åtföljande reservation.

Såsom af denna öfversigt framgår, ha för ernäendet af här ifrågasvarande syftemål hufvudsakligen tvenne utvägar blifvit föreslagna: den ena beviljandet af statsbidrag till de i kommuners tjenst anställda barnmorskornas aflöning, den andra beredandet åt barnmorskorna, utan afseende på dylik anställning, af ålderdomsunderstöd medelst inrättande af en allmän pensionsinrättning för barnmorskor. Af öfversigten framgår vidare, att den sistnämnda utvägen af Riksdagen blifvit i princip godkänd, under det att den förra, trots alla derom inom Andra Kammaren väckta förslag, icke kunnat tillvinna sig ens denna kammares godkännande. Motionären torde alltså med särskild hänsyn till denna omständighet hafva rätt, när han antyder, att det är barnmorskornas pensionsfråga, som i Riksdagen omfattats med sympatier, ett antagande, som också i någon mån kan stödjas på hvad Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskott 1897 uttalade i samband med sitt afstyrkande af herr Janssons i Djursätra här ofvan berörda motion om statsbidrag till barnmorskors aflöning. Utskottet yttrade: »Här behandlade statshjälp för barnmorskors aflöning kan väl ej heller från statshushållningens

synpunkt lända till fromma för den behjertansvärda frågan om barnmorskepension — en åtgärd, hvilken, ehuru den i förut omnämnd form ej kunde vinna framgång vid 1895 års riksdag, ändock fortfarande, i den mån man här verkligen vill något, måste anses såsom det närmaste önskemålet på detta område.» I hvilken ny form ett eventuellt förslag om barnmorskepensionering skulle hafva utsigt att vinna Riksdagens bifall, derom har emellertid nämnda utskott icke uttalat någon mening, hvadan alltså här föreliggande förslag, för så vidt det afser icke ålderdomsunderstöd åt barnmorskor i allmänhet, utan endast åt de i kommuners tjänst anställda — en begränsning, som motionären icke i motiveringen ens berört — icke kan sägas ega stöd i det ifrågavarande utskottsuttalandet. Ej heller eger det stöd i något Riksdagens eller någon dess kammars beslut, enär det af herr Curt Wallis 1896 framställda förslag, hvilket i viss mån kan anses hafva syftat till samma begränsning, icke inom Riksdagen rönte någon uppmuntran. I detta sammanhang må ock erinras derom, att i den petition från barnmorskorna, som den 26 september 1887 framlemnades till Kongl. Maj:t, och som gaf anledning till herr W. Falks ofvanberörda motion vid 1888 års riksdag, det var fråga om pension för barnmorska, *vare sig såsom enskildt praktiserande eller af kommun aflönad.*

Hvad angår denna fråga i och för sig, är utskottet af den åsigt, att något bör göras till tryggande och förbättrande af barnmorskornas ekonomiska ställning på ålderdomen, och ansluter sig utskottet i detta afseende till de i ofvanberörda riksdagsskrifvelse anförda skäl. Denna skrifvelse utgår från den förutsättning, att frågan om ålderdomsunderstöd åt barnmorskor på grund af sitt samband med frågan om den allmänna helsovården berör ett verkligt statsintresse, hvaraf naturligen följer, å ena sidan att staten bör på detta område inskrida, och å andra sidan att det åsyftade ålderdomsunderstödet bör kunna komma äfven sådana barnmorskor — de utgöra omkring en tredjedel af hela barnmorskecorpsern — till del, som icke äro af kommuner anställda. Fasthålles icke denna uppfattning, skulle i viss mån förutsättningen för statsbidrag till ändamålets vinnande bortfalla, medan samtidigt 1895 års statsutskott i motsvarande mån skulle få rätt i sin uttalade åsigt, att beredandet af ålderdomsunderstöd åt de af kommunerna anställda barnmorskorna vore en angelägenhet, som helt och hållet borde öfverlemnas åt kommunernas sjelfstyrelse. Hvad deremot samma statsutskott med hänsyn till inrättandet af en allmän pensionsinrättning för barnmorskor anförde, nemligen *dels* i fråga om de af kommuner anställda barnmorskor, att den om-

ständigheten, att ifrågavarande yrkesutöfvare hvarken vore af staten anställda eller till större eller mindre del aflönade, innebure tillräckligt skäl för att staten icke borde medverka till deras ålderdomsförsörjning, *dels* i fråga om de enskildt praktiserande barnmorskorna, att det måste åligga dem sjelfva att under sin krafts och helsas dagar bereda sig medel till sin ålderdomsförsörjning, — så synes en dylik motivering för afslag knappast böra ega giltighet ens för den, som af rent principiella skäl motsätter sig hvarje förslag om statsbidrag till åstadkommande af en pensionsinrättning för arbetare, en fråga, som under senaste decenniet stått på dagordningen inom de flesta europeiska länder såsom en vigtig statsangelägenhet. Frågan om ålderdomsunderstöd åt barnmorskor berör nemligen på grund af sitt samband med den allmänna helsovården ett statsintresse i mera speciel mening än frågan om liknande understöd åt arbetare.

Men ehuru utskottet finner det vara högeligen nödigt, att ålderdomsunderstöd beredes barnmorskorna genom anordnandet för ändamålet af en pensionsinrättning, anser sig utskottet dock icke böra hemställa, att Riksdagen med anledning af föreliggande motion å nyo i detta ärende aflåter en skrivelse till Kongl. Maj:t, i synnerhet som utskottet i motsats till motionären är af den åsigt, att en sådan inrättning bör vara afsedd icke allenast för de i kommuners tjänst anställda barnmorskor, utan jemväl för de enskildt praktiserande. Och då utskottet, som i hufvudsak gillar det af Första Kammaran antagna förslag, som af Kongl. Maj:t framlades för 1895 års Riksdag, hvilket förslag torde kunna genomföras utan organiserande för ändamålet af en helt och hållet sjelfständig och fristående institution, sålunda håller före, att frågan om barnmorskornas pensionering skulle mera skadas än gagnas af ett bifall till motionen, finner sig utskottet ega giltiga skäl att hemställa,

att herr Nyströms motion icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

På utskottets vägnar:

LARS BERG.